

Rapport från studiebesöket i Schwerin 1-4 april 2019

Ända sedan jag gick utbildningen till SYV för tio år sedan har jag velat veta mer om hur studie- och yrkesvägledning fungerar i Tyskland. Tyska talas av cirka 100 miljoner människor och de är inte i lika stort behov som vi i Sverige att till exempel publicera forskning på engelska. Därför har jag tyckt det varit svårt att få grepp om hur de ser på vägledning. Så när jag såg att det gick att ansöka om Academia-stipendiet slog jag såklart till med en gång, särskilt som fokus var på arbetsmarknadsfrågor och att utveckla karriärvägledningen.

Temat för studiebesöket vid Hochschule der Bundesagentur für Arbeit (HdBA, på engelska University of Applied Labour Studies) i Schwerin var "Enhancing competencies for practitioners in career guidance" och bestod av studiebesök och föreläsningar. Vi fick bland annat lära oss mer om lärlingsystemet och olika sätt som Bundesagentur für Arbeit (BA), tyska statliga arbetsförmedlingen, arbetar för att få och bibehålla kvalificerad arbetskraft på arbetsmarknaden.

Den tyska statliga arbetsförmedlingen (BA) är annorlunda organiserad än den svenska arbetsförmedlingen. Dels är deras uppdrag mycket större än i Sverige (totalt arbetar nästan 100 000 personer inom den tyska arbetsförmedlingen) dels har de en egen högskola där de utbildar sin personal. Det var denna högskola vi besökte, HdBA. Vi besökte filialen i Schwerin i nordöstra Tyskland. Skolan startade i Mannheim i sydvästra Tyskland och där går flertalet studenter. På högskolan kan studenterna ta en kandidatexamen, antingen med inriktning vägledning (Guidance for Education, Career and Employment) eller handläggning (Labour Market Management). De kan sedan arbeta antingen som vägledare eller med att handlägga a-kassa då den ingår i arbetsförmedlingen. Dock är tanken med utbildningarna att man ska kunna växla mellan olika inriktningar under tiden som anställd så flera kurser är gemensamma. Utbildningarna på HdBA är mycket populära och de blivande studenterna väljs ut via olika tester och intervjuer. En anledning till populariteten anses vara att studenterna blir anställda vid BA redan under studietiden. Det är en utbildning där mycket praktik ute på arbetsförmedlingar ingår och studenterna växlar mellan att bo på campus för de teoretiska utbildningsdelarna och i sin hemort eller någon annanstans där de genomför sin praktik.

Eftersom BA sedan ett par år tillbaka helt har bytt inriktning från i första hand arbetsförmedling till karriärvägledning kommer även utbildningen att behöva byggas ut. Den demografiska förändringen som hela västvärlden står inför har redan påverkat tysk arbetsmarknad. Det vi fortfarande kallar miss-match mellan arbetsutbud och vad arbetsgivarna efterfrågar benämns i Tyskland med arbetskraftsbrist. De är runt i hela världen och försöker rekrytera personer med hög utbildning och i stort sett alla som kan och vill i Tyskland erbjuds fortbildning.

Här har såklart Tyskland en stor fördel med alla sina olika lärlingsutbildningar (325 stycken) och sin vana med nära samarbete mellan vägledarna på BA och näringslivet. Numer är det inte bara unga direkt efter grundskolan som gör en lärlingsutbildning utan även många vuxna utbildar sig inom systemet.

De största aha-upplevelserna kopplat till vägledning hade jag vid tre tillfällen. Den första var när vi på tisdagen besökte ett arbetsförmedlingskontor "BIZ" som i själva verket var helt fokuserat på utbildning! Det ligger nämligen till så att karriärvägledare som finns inom offentlig verksamhet (skolor och arbetsförmedlingar) är alla placerade på dessa BIZ som erbjuder vägledning för alla, både elever, arbetslösa och personer med arbete som vill ta sig vidare i sin karriär. Eftersom det är Tyskland är det hela mycket välorganiserat och alla BIZ i Tyskland är utformade på samma sätt. För en vägledare var det en fantastisk miljö med massor av information om yrken och hur man tar sig dit. Samlade på mig massor med tryckt material som inspiration (som sedan ledde till vissa problem gällande min resväska, jag hade fem kilo tryckt material med mig hem totalt).

Vi fick en presentation av hur de arbetar med elever som var väldigt annorlunda uppbyggt mot hur vi har det i Sverige. Om jag förstod det rätt så är det lärarnas ansvar att vägleda i bred bemärkelse och skolklasser kommer till exempel på studiebesök till dessa BIZ. Därutöver ansvarar varje karriärvägledare för fem skolor var med cirka 1000 elever på varje. De har klassrumsträffar med eleverna i motsvarande årskurs åtta, nio och tio inför fortsatta utbildningsval. Detta är sammanlagt 45 minuter årskurs 8, 45 minuter årskurs 9 och 90 minuter årskurs 10. Från och med årskurs 9 har eleverna även tillgång till enskild vägledning och där uppgav vägledarna att det fick ta den tid det tog. Ibland var det femminuterssamtal i korridoren och ibland behövdes det flera bokade samtal med en och samma elev. De verkade inte stressade över antalet elever men tyckte att restiden kunde bli problematisk då Mecklenburg Vorpommern där vi var är ett ganska glesbefolkat område så de fick köra en del bil för att träffa eleverna. Det här hör till en av de saker jag fick veta som såklart skulle vara väldigt intressant att lära mer om.

Dagen därpå fick vi se hur lärlingsutbildning kan gå till när vi besökte en yrkesskola. Där träffade vi allt ifrån två tonåriga tjejer på praktik årskurs åtta till militärer som i sin militärtjänst genomförde en elektro-utbildning och artonåringar som labbad med mekatronik och AI. Där bedrevs även kvälls- och helgutbildning för redan anställda. När skolan startade stod BA för 100 % av omsättningen medan de numer fick in 85 % av omsättningen när företag skickade sin personal på utbildning. Skolan hade ett eget internat där eleverna kunde bo under tiden de var där för studierna (mesta tiden är lärlingarna såklart på sin egen arbetsplats). Eftersom de kan ha elever under 18 år har de även en husmor anställd. Dessutom har de utöver lärare i de olika ämnena även 3 socialarbetare anställda för att säkerställa att eleverna har förutsättningar att genomföra utbildningen.

Alla vi mötte som arbetade med arbetsmarknadsfrågor lyfte hur viktigt det var att ingen blev kvar i ett osäkert låginkomstyrke utan gavs möjlighet att utbilda sig. Det lät förstås underbart i mina vägledaröron!

Min nästa aha-upplevelse fick jag när Professor Doktor Klaus Kempkens hoppade in för att den planerade föreläsaren fått förhinder (möte med någon minister om jag minns rätt). Klaus är en av två professorer i Tyskland i case management inriktning arbetsliv. Eftersom jag arbetat en del i case management projekt i Stockholm var det väldigt intressant att få veta att det ens fanns professorer i ämnet! Klaus har själv mångårig erfarenhet som case manager (CM) och gav en intressant inblick i hur de arbetar med personer med många simultana hinder som försvårar att få och behålla ett arbete. Även där visade det sig att arbetet var organiserat på ett annat sätt än i Sverige. Varje case manager har 70 klienter och arbetar som koordinator med stöd av en slags boendestödare som följer den enskilde klienten till exempelvis läkarbesök. I de projekt jag arbetat med har varje CM istället cirka 15 klienter men följer själv med på möten om det behövs. Såklart väldigt intressant att det var karriärvägledare och inte socionomer som i första hand arbetade som CM. (CM ingår som en del av den obligatoriska utbildningen vid HdBA.)

Dessutom framkom att om en elev inte har godkända betyg i årskurs tio eller av andra skäl inte klarar att välja nästa steg i sin karriär skrivs de genast in i ett ytterligare läsår som olika icke vinstdrivande organisationer (NGO) bedriver och som bekostas av arbetsförmedlingen. Där får ungdomen möjlighet att läsa upp ämnen, pröva olika yrken och en förstärkt studie- och yrkesvägledning som ska möjliggöra att eleven ett år senare är redo för nästa steg. Detta är en anledning till att Tyskland alltid har väldigt låga siffror när EU jämför arbetslöshet för ungdomar i de olika medlemsländerna.

Torsdagens sista föreläsning var även riktigt intressant ur mitt perspektiv. Då presenterade Doris Mir Ghaffari ett EU-projekt som heter CMinaR i samband med att hon föreläste om flyktingars situation på den tyska arbetsmarknaden.

Det visade sig att även Sverige deltog i projektet genom att tre lärare och forskare på SYV-utbildningen i Stockholm bidragit med bland annat litteraturgenomgång. CMinaR som du kan läsa mer om här www.cminar.eu är ett utbildningsmaterial framtaget för vägledare som möter flyktingar i sitt arbete. Slutkonferensen är i augusti 2019 och det som hittills finns låter väldigt lovande tycker jag med mycket fokus på en holistisk syn på varje individ och förståelse för behovet av att få hjälp att förstå hur mottagarlandet fungerar och ser på arbetslivet för medborgaren.

· Hur såg studiebesöksgruppen ut? Hur fungerade umgänget i besöksgruppen? Finns möjligheter för framtida nätverkande?

En stor del av nöjet och lärandet i själva studiebesöket bestod så klart i att lära känna alla de andra deltagarna. Det var givande att dela erfarenheter, höra om likheter och olikheter och jag tror det ökar förståelsen för det man upplever i studiebesöket att man hela tiden (nästan i alla fall) är i en grupp som är lika intresserad av frågorna.

Arrangörerna hade ordnat en informell middag redan på söndag kväll även om programmet började först vid lunch på måndagen. Vi började genast prata och lära känna varandra. Tre var från Slovenien, Dunja, Peter och Petra som alla är psykologutbildade i grunden och arbetar med vägledning på den slovenska arbetsförmedlingen. Tre var från Estland, Margit, Kadri och Angela. Margit är Euroguidance manager och Kadri och Angela är vägledare. Nicklas var också från Sverige och arbetar som vägledare i Göteborg på vägledningscentret. Dace var från Litauen och arbetade på universitetet i Vilnius.

Jag lärde mig en hel del om organiseringen av vägledarutbildningen i både Estland och Slovenien. De är små länder med färre än två miljoner invånare. Därför har de svårt att etablera en särskild vägledarutbildning. I Estland ingår regelbunden kompetensutveckling när du blivit anställd som vägledare och vart fjärde år behöver du "köra upp" och i en form av peer learning säkerställa att du arbetar efter metoder och teorier. Din lön baseras på vilket steg du är i denna lärandetrappa och slutligen är det du som tar emot de nya vägledarna och genomför fortbildningen (om jag fattat rätt).

Peter undervisar i vägledning och har varit med och tagit fram förslag till en särskild syv-utbildning i Slovenien. Nu är det internutbildning via arbetsgivaren (statliga arbetsförmedlingen). Han tog upp att det är obligatoriskt enligt skollagen att i grundskolan (9 år) undervisa om val och karriär men att i praktiken inte sker då lärarna inte har någon särskild utbildning för att kunna undervisa i detta.

Som avslutande ord vill jag bara säga: Åk på ett studiebesök om du har minsta möjlighet! Du får inblick i andra sätt att organisera arbetet än i Sverige och en massa kontakter för att kunna fördjupa dig i de delar som är mest relevanta för dig själv. Alla var så hjälpsamma och talade fritt även om nackdelar eller baksidor i sina verksamheter. Jag ser fram emot att kunna kontakta många av föreläsarna för att kunna fördjupa mig mer i en del ämnen och funderar till och med på att återvända till HdBA för att lära mig mer om vägledning ur ett tyskt perspektiv. //Mirja Sjögren, AF, Stockholm